

BACKGROUND REPORT

PRAGUEPRAŽSKÝ
STUDENTSTUDENTSKÝ
SUMMIT

HRC

Materiál - HRC

Materiál - HRC

1 Úvod do problematiky

V této práci budou nastíněny základní aspekty lidských práv, jejich ochrany a okolnosti, které v konečném důsledku vedly k vytvoření Rady pro lidská práva (Human Rights Council, dále jen HRC). Následující kapitoly se postupně zaměřují na instituce, působící ve spojitosti s Radou pro lidská práva. Nemalá část práce je věnována samotné náplni činnosti a reálnému dopadu fungování HRC, přičemž jsou zde zmíněna i nejpalčivější lidskoprávní problémy, k jejichž řešení Rada pro lidská práva přispěla.

2 Vývoj lidských práv v rámci OSN, změna jejich vnímání od konce II. sv. války

Lidská práva, jakožto jeden ze základních pilířů dnešní doby, prošla v minulosti řadou změn, a to jak vlivem společnosti, politických režimů, tak i z hlediska rozvoje na poli mezinárodních organizací.

O historickém vývoji lidských práv lze říci, že lidská práva můžeme rozdělit do čtyř generací, které na sebe vzájemně navazovaly. Se samotnou myšlenkou lidských práv se setkáváme již na přelomu 18. a 19. století, kdy se lidstvo orientovalo spíše na problematiku základních lidských práv ve smyslu práva na život či osobní svobodu. Postupem času docházelo k rozvoji práv politických (např. všeobecné volební právo), práva národnostních menšin či práva životního prostředí.

K zásadní změně v oblasti lidských práv došlo v roce 1948 s přijetím **Všeobecné deklarace lidských práv**¹, zakotvující mimo jiné rovnost zacházení bez ohledu na věk, pohlaví či rasu.² Deklarace byla přijata Valným shromážděním OSN a i dnes ji lze považovat za základ dalších lidskoprávních dokumentů, které se postupně snaží konkretizovat a upravovat ochranu lidských práv. Po II. sv. válce byly přijaty i další úmluvy³: například **Úmluva o prevenci a trestání zločinu genocidy (1948)**⁴, která měla reagovat na kruté zacházení s lidmi během války nebo **Úmluva o právním postavení uprchlíků (1951)**⁵, která zahrnuje právo nebýt nucen k návratu do ohrožených zemí. Tyto dokumenty zásadně přispěly k vzniku dalších dohod na poli jednotlivých regionů, které zastupuje zejména **Evropská úmluva o lidských právech**⁶, zahrnující veškerá základní lidská práva, jako například svobodu projevu.

3 Okolnosti vzniku Rady pro lidská práva a důvody jejího vzniku

Rada pro lidská práva oficiálně vznikla teprve v roce 2006, nicméně již předtím se zde vyskytoval orgán hájící lidská práva – Komise pro lidská práva⁷. Rezoluci o ustavení Rady pro lidská práva přijalo Valné shromáždění OSN 15. 3. 2006. Pro přijetí rezoluce hlasovalo celkem 170 států. Za hlavní důvod vzniku je možné označit

¹Všeobecná deklarace lidských práv: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>.

²ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Vše co jste chtěli vědět o Spojených národech: Pro studenty středních škol*. New York: Organizace spojených národů - Odbor pro poskytování informací veřejnosti (DPI), 2008. ISBN 978-80-86348-12-4.

³INFORMAČNÍ CENTRUM OSN. *Nástroje na ochranu lidských práv - další úmluvy*. [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=6&subkap=31>.

⁴Úmluva o prevenci a trestání zločinů genocidy: <http://www.preventgenocide.org/cz/umluva.htm>.

⁵Úmluva o právním postavení uprchlíků: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/uprchlici.pdf>.

⁶EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA. *Evropská úmluva o lidských právech*. [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf.

⁷Komise pro lidská práva: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/chr/index.htm>.

fakt, že nově vzniklá Rada pro lidská práva je přímo podřízena Valnému shromáždění, její fungování tak může být více efektivní, neboť původní Komise byla podřízena Hospodářské a sociální radě OSN (United Nations Economic and Social Council, dále jen ECOSOC). Stejně tak se zvýšil oproti Komisi počet zasedání a došlo k změně rozložení členů v rámci geografického uspořádání⁸ - vyšší počet zasedání zároveň umožňuje efektivněji reagovat na aktuální lidskoprávní problémy. Dnes zde tedy zasedá 47 členských států, které jsou voleny na dobu tří let. Každým rokem dochází k obměně přibližně třetiny států v regionu. Regionů je celkem pět: **Afrika, Asie, Východní Evropa, Latinská Amerika a Karibské státy, Západní Evropa a ostatní státy.**

Navíc HRC disponuje několika zvláštními institucemi, které se podílí na ochraně lidských práv – Poradní výbor a Vysoký komisař OSN pro lidská práva. K efektivnosti monitorování situace, diskutování nad problémy a jejich řešením přispívají mimo výše uvedených institucí Rady pro lidská práva také některé nevládní organizace (např.: Amnesty International⁹ či Human Rights Watch¹⁰ aj.)

3.1 Poradní výbor Rady pro lidská práva

V prostředí Pražského studentského summitu je poradní výbor HRC tvořen jedním člověkem. Ve skutečnosti se jedná o skupinu 18 nezávislých odborníků napříč různými profesemi, kteří jsou voleni Radou na dobu tří let, avšak není zde možnost znovuzvolení.

Důležitost existence poradního výboru je především v tom, že je schopen Radě pro lidská práva předkládat podrobné analýzy a profesionální rady a studie zaměřené na oblast lidských práv. Při své práci spolupracuje zejména s odbornými institucemi, vládami členských zemí či nevládními organizacemi. Na rozdíl od HRC nemá pravomoc přijímat usnesení nebo jakákoliv rozhodnutí.¹¹

3.2 Vysoký komisař OSN pro lidská práva

Vysoký komisař OSN pro lidská práva, který je jmenován každé 4 roky, je hlavním představitelem, tudíž i hlavní odpovědnou osobou činnosti OSN v oblasti lidských práv. V minulosti tento post zastávala například Navanethem Pillay.¹² V současné době je ve funkci **Mary Robinson** (dříve prezidentka Irska)¹³.

Zásadou úřadu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva byla zahájena spolupráce s dalšími institucemi OSN – Dětským fondem OSN (United Nations Children's Fund, dále jen UNICEF)¹⁴, Organizací OSN pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, dále jen UNESCO)¹⁵ nebo Rozvojovým programem OSN (United Nations Development Programme, dále jen UNDP).^{16,17}

⁸INFORMAČNÍ CENTRUM OSN. *Instituce na ochranu lidských práv - Rada pro lidská práva: Lidská práva* [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=7&subkap=34>.

⁹Amnesty International: <http://www.amnesty.cz/>.

¹⁰Human Rights Watch: <http://www.hrw.org/>.

¹¹HUMAN RIGHTS COUNCIL. Rada pro lidská práva PORADNÍ VÝBOR. [online] 2013, 2013-01-01 [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/AdvisoryCommittee/Pages/AboutAC.aspx>.

¹²Navanethem Pillay: <http://www.ohchr.org/en/aboutus/pages/highcommissioner.aspx>.

¹³Mary Robinson: <http://www.biography.com/people/mary-robinson-9460920>.

¹⁴UNICEF: <http://www.unicef.cz/>.

¹⁵UNESCO: <http://en.unesco.org/>.

¹⁶UNDP: <http://www.undp.org/content/undp/en/home.html>

¹⁷INFORMAČNÍ CENTRUM OSN. *Instituce na ochranu lidských práv – Vysoký komisař OSN pro lidská práva*. [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=7&subkap=35>.

4 Hlavní náplň činnosti

Činnost HRC lze označit za poměrně různorodou. Vedle standardních (řádných) postupů existují i postupy mimořádné (speciální procedury). Současně jsou náplní činnosti mezinárodní konference s lidskoprávní tematikou, které mají svou diskusí přispět ke zlepšení stavu lidských práv ve světě.

Významnými aktivitami jsou zejména přijímání rezolucí, deklarací či univerzální periodické revize. Ačkoliv jsou rozhodnutí nevymahatelná, má HRC možnost poměrně efektivně ovlivnit postavení lidských práv, a to zejména prostřednictvím vysílání zvláštních zpravodajů do krizových oblastí, kteří mají za úkol monitorovat situaci a podávat průběžné zprávy HRC, což může napomoci rychlému řešení dané situace především získáním co nejvíce možných informací o problémech v dané oblasti. Podrobné informování umožní členským státům lepší orientaci v tomto problému, takže mohou následně přijmout konkrétněji zaměřené dokumenty. Vedle zvláštních zpravodajů bývají ustavovány i tzv. pracovní skupiny, které jsou tvořeny experty. „*Tito experti zkoumají, monitorují a veřejně informují o případech porušování lidských práv v jednotlivých zemích a o hlavních fenoménech v porušování lidských práv na celém světě.*“¹⁸ Institut zvláštních zpravodajů a pracovních skupin spadá do kategorie zvláštních procedur, které umožňují flexibilně reagovat na nenadálé problémy. V současné době zvláštní zpravodajové působí například v Afghánistánu, Demokratické republice Kongo či v Kosovu.¹⁹ Zprávy zvláštních zpravodajů se týkají zejména oblastí nuceného zmizení, kolektivních rozsudků smrti, rasové diskriminace, mučení či porušování práv dětí, kterým se budeme věnovat i níže.

Deklarace přijímané HRC pouze shrnují a zakotvují určité skutečnosti (zejména problémy) a požadují jejich mezinárodní uznání. Mezi nejznámější deklarace patří **Všeobecná deklarace lidských práv (viz výše), Deklarace práv člověka a občana**²⁰ nebo **Deklarace práv dítěte**²¹. Běžnějším typem výstupu jsou rezoluce, se kterými se budete setkávat i vy, delegáti, v prostředí Pražského studentského summitu. Zde se jedná o mnohem konkrétnější dokument, který kromě konstatování navrhuje i řešení.

4.1 Univerzální periodická revize

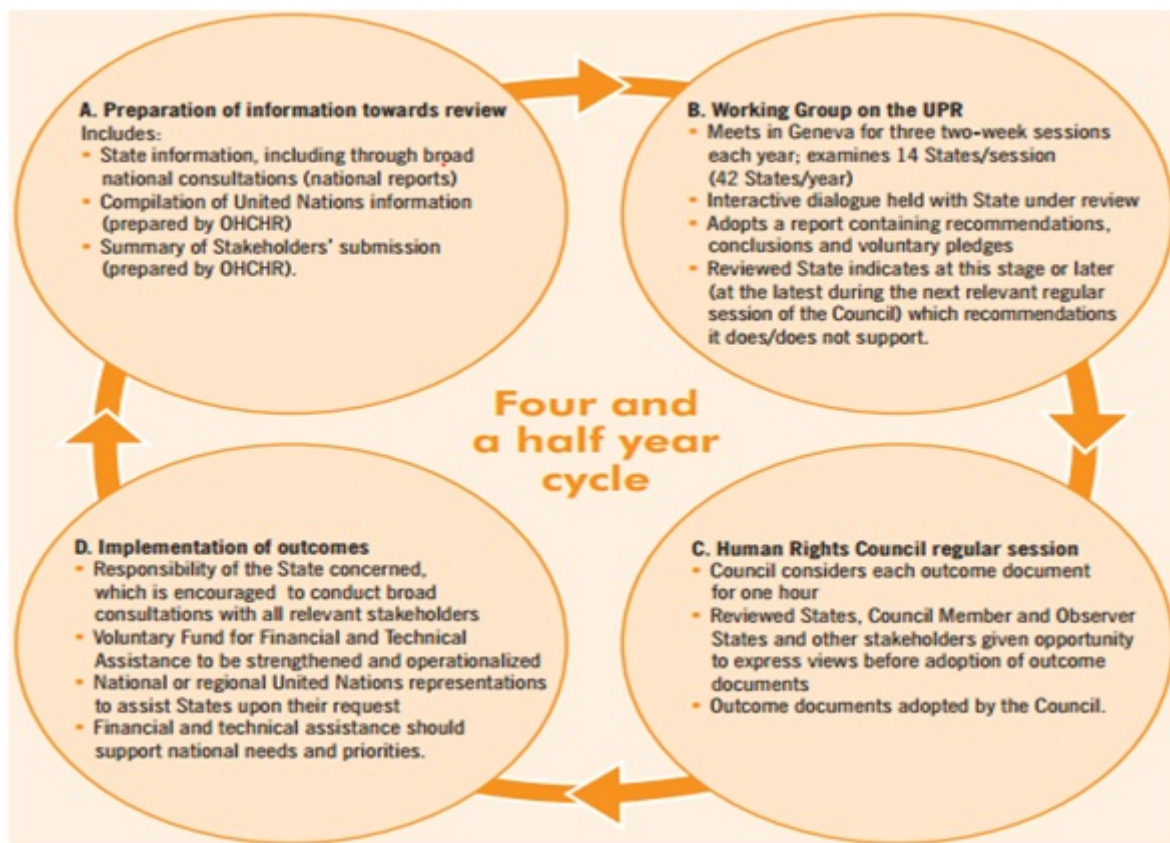
Jednání skutečné Rady pro lidská práva se odehrávají třikrát ročně. Tento mechanismus lze považovat za jeden z nejvýznamnějších. Především z toho důvodu, že jím postupně projdou všechny státy. HRC tento proces umožňuje pravidelnou kontrolu a monitoring stavu lidských práv v dané zemi.

¹⁸INFORMAČNÍ CENTRUM OSN. *Podpora a ochrana lidských práv - Zvláštní zpravodajové a pracovní skupiny: Lidská práva.* [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=29&subkap=39>.

¹⁹INFORMAČNÍ CENTRUM OSN. *Podpora a ochrana lidských práv - Zvláštní zpravodajové a pracovní skupiny: Lidská práva.* [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=29&subkap=39>.

²⁰Deklarace práv člověka a občana: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-cloveka-a-obcana-60939/>.

²¹Deklarace práv dítěte: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/>.

Celý cyklus, který trvá celkem čtyři a půl roku, je zachycen na následujícím obrázku.²²

Z tohoto obrázku lze vyčíst, že na úvod dochází k předkládání zpráv – vytvoření národní zprávy a poté podání zprávy o skutečném stavu Vysokým komisařem OSN pro lidská práva (viz výše). Jednání je časově omezeno na 3 hodiny a 30 minut. Posléze je celý výsledný dokument, sestavený během jednání, přijat v plenárním zasedání.²³

4.2 Stížnostní řízení

Stížnostní řízení umožňuje jak organizacím, tak jednotlivcům ze všech členských států podávat stížnosti na závažné porušování lidských práv v dané zemi, čímž mohou účinně přispívat k vyřešení celé situace. Rada pro lidská práva následně sestaví dvě pracovní skupiny, jejichž úkolem je monitorovat situaci a prozkoumat, zda je stížnost odůvodněná. Je-li tomu tak, je stížnost pracovní skupinou postoupena Radě pro lidská práva k posouzení.²⁴ Sestavení dvou skupin má předejít neobjektivnosti rozhodnutí.²⁵

V dnešní době je možno podat stížnost i pomocí online formuláře. Veškeré informace, které zde stěžovatel uvede, jsou důvěrné. Návod, jak podat stížnost a co by měla obsahovat, je obsažen v Backgroundu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva.²⁶

²²OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. *Universal periodicreview: A PracticalGuidefor Civil Society* [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Documents/PracticalGuideCivilSociety.pdf>.

²³OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. *Universal periodicreview: NGO Handbook* [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/NgoHandbook/ngohandbook7.pdf>.

²⁴Pracovní skupiny: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/ComplaintProcedure/Pages/WGSituations.aspx>.

²⁵OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. Human rights council complaint procedure. [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/ComplaintProcedure/Pages/HRCComplaintProcedureIndex.aspx>.

²⁶Background o postupu při podání stížnosti: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/SP/LeafletCommunications_en.pdf.

5 Jaké jsou dopady fungování HRC

Jak je uvedeno výše, Rada pro lidská práva je podřízena Valnému shromáždění a veškerá usnesení, která přijímá, nejsou právně závazná. Přesto lze říci, že se daří řadu lidskoprávních problémů účinně řešit.

Důležitými tématy jsou například:

- Občanská a politická práva
- Ekonomická, sociální a kulturní práva
- Dětská práva
- Problematika dětských vojáků

Práva dětí obecně bývají často diskutovaným problémem. Vzhledem k tomu, že jsou děti nejvíce ohroženou skupinou, byl již v roce 1924 schválen dokument shrnující jejich práva - tzv. **Ženevská deklarace práv dítěte**²⁷, na kterou navazuje již výše zmíněná Deklarace práv dítěte z roku 1959.²⁸ Stěžejním dokumentem pro zlepšení postavení dětí je Úmluva o právech dítěte, přijatá v roce 1989.²⁹

V letošním roce³⁰ se kromě práv dětí soustředila reálná Rada pro lidská práva například na problematiku domorodého obyvatelstva a jeho práva na spravedlnost a na spravedlivý proces. Dále se zabývala svobodou myšlení a projevu žen. Zástupci členských zemí diskutovali také palčivou otázku práv obyvatelů Běloruska. Lze říci, že HRC se svou agendou často zaměřuje na hodně ohrožené skupiny obyvatel – kromě dětí také na ženy, původní obyvatelstvo či uprchlíky. Velkou roli hrála Rada pro lidská práva i v rámci konfliktů během tzv. Arabského jara.

6 Závěr

Vzhledem k tomu, že od konce druhé světové války došlo v oblasti lidských práv k výraznému posunu, který svědčí o velkém zájmu o tuto oblast, lze předpokládat, že i v budoucnu bude ochrana lidských práv přikládána stále větší důležitost, kterou si bezesporu zaslouží. K tomu můžete napomoci i vy. Protože jsou mezi státy ekonomické i politické rozdíly, nebude vaše práce vůbec jednoduchá.

²⁷Ženevská deklarace práv dítěte: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/>.

²⁸Deklarace práv dítěte: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/deklarace-prav-ditete.pdf>.

²⁹Úmluva o právech dítěte: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

³⁰HUMAN RIGHTS COUNCIL. *23rd session of the Human Rights Council: Resolutions, decisions and President's statement*. [online] [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session23/Pages/ResDecStat.aspx>.

7 Seznam použité literatury a důležité odkazy

Amnesty International: <http://www.amnesty.cz/>.

Background o postupu při podání stížnosti: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/SP/LeafletCommunications_en.pdf.

Deklarace práv člověka a občana: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-cloveka-a-obcana-60939/>.

Deklarace práv dítěte: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/>.

Deklarace práv dítěte: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/deklarace-prav-ditete.pdf>.

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA. Evropská úmluva o lidských právech. [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf.

Postupy Rady pro lidská práva: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/FACTSHEET_0UTCOTES_FINAL.pdf.

HUMAN RIGHTS COUNCIL. *23rd session of the Human Rights Council: Resolutions, decisions and President's statement*. [online] [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session23/Pages/ResDecStat.aspx>.

HUMAN RIGHTS COUNCIL. Rada pro lidská práva PORADNÍ VÝBOR. [online] 2013, 2013-01-01 [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/AdvisoryCommittee/Pages/AboutAC.aspx>.

Humanrightswatch: <http://www.hrw.org/>.

INFORMAČNÍ CENTRUM OSN. *Instituce na ochranu lidských práv - Rada pro lidská práva: Lidská práva*. [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=7&subkap=34>.

INFORMAČNÍ CENTRUM OSN. *Instituce na ochranu lidských práv – Vysoký komisař OSN pro lidská práva*. [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=7&subkap=35>.

INFORMAČNÍ CENTRUM OSN. *Nástroje na ochranu lidských práv - další úmluvy*. [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=6&subkap=31>.

INFORMAČNÍ CENTRUM OSN. *Podpora a ochrana lidských práv - Zvláštní zpravodajové a pracovní skupiny: Lidská práva* [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=29&subkap=39>.

Komise pro lidská práva: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/chr/index.htm>.

Mary Robinson: <http://www.biography.com/people/mary-robinson-9460920>.

Navanethem Pillay: <http://www.ohchr.org/en/aboutus/pages/highcommissioner.aspx>.

OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. Humanrightscouncilcomplaintprocedure. [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/ComplaintProcedure/Pages/HRCComplaintProcedureIndex.aspx>.

OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. *Universal periodic review: A Practical Guide for Civil Society* [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Documents/PracticalGuideCivilSociety.pdf>.

OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. *Universal periodic review: NGO Handbook* [online] [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/NgoHandbook/ngohandbook7.pdf>.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Vše co jste chtěli vědět o Spojených národech: Pro studenty středních škol*. New York: Organizace spojených národů - Odbor pro poskytování informací veřejnosti (DPI), 2008. ISBN 978-80-86348-12-4.

Úmluva o právech dítěte: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

UNDP: <http://www.undp.org/content/undp/en/home.html>.

UNESCO: <http://en.unesco.org/>.

UNICEF: <http://www.unicef.cz/>.

Všeobecná deklarace lidských práv: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>.

Ženevská deklarace práv dítěte: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/>.

Autor: Iveta Zetochová

Imprimatur: Ondřej Srb, Vojtěch Bahenský

Jazyková úprava: Lucie Gregůrková, Anežka Majdáková, Jakub Janík

Odborná spolupráce: Výzkumné centrum AMO

Grafická úprava: Veronika Maurerová, Markéta Melicharová

Nasázeno programem $\text{\LaTeX}$.

Model OSN

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky
pro potřeby XIX. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2013

Asociace pro mezinárodní otázky,

Žitná 27, 110 00 Praha 1

Tel./fax: +420 224 813 460

e-mail: summit@amo.cz

IČ: 65 99 95 33

www.amo.cz

www.studentsummit.cz

Top partneři

Generální partner Modelu OSN

Hlavní partner Modelu OSN

Hlavní partner modelu NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Model NATO is co-sponsored by
the North Atlantic Treaty Organization

Hlavní partner Modelu EU

Partner konference

Univerzitní partner

Partner zahájení

Partner jednání

Partneři Modelů

Embassy of Canada
Ambassade du Canada

Mediální partneři

Hlavní mediální partner

Hlavní mediální partner

Partner Chronicle

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky